

Шкільна правова освіта як складова відкритого освітнього простору

Ольга СИНЬОГІНА,

вчитель правознавства

Відкрита освіта – явище, що впродовж останнього десятиліття набуло значного розвитку в усьому світі. Розбудова світового і, зокрема, європейського освітнього простору об'єктивно потребує від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи, що відбуваються у провідних країнах світу.

Модернізація вітчизняної системи освіти здійснюється в умовах докорінних політичних, економічних та соціальних змін в українському суспільстві. Зростання соціальної ролі особистості, гуманізація і демократизація суспільства, інтелектуалізація праці, швидка зміна технологій в усьому світі потребують осучаснення освіти, тобто здійснення навчання та виховання зростаючої особистості в умовах оновленого політичного, економічного, духовного життя держави, відповідності освітньої системи України загальноєвропейській, перехід від традиційної системи навчання до відкритої системи освіти.

Провідною тенденцією сучасної школи відкритої освіти в Україні є впровадження принципів відкритої освіти в освітню практику, забезпечення неперервності освіти упродовж усього життя як для учнів, так і вчителів, розроблення й впровадження в навчальний процес методів і засобів відкритого навчання. Як наголошує президент НАПН України В.Г. Кремень, ми повинні допомогти дитині пізнати себе, свої таланти, посприяти її саморозвитку, самореалізації [1]. Завданням дослідно-експериментальної роботи Малої гуманітарної академії є забезпечення переходу від принципу «освіта на все життя» до ідей «освіти через усе життя», що реалізується шляхом функціонування старшої школи як профільної. Це створює сприятливі умови у забезпеченні можливостей для рівного доступу учнів до здобуття загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної підготовки, неперервної освіти впродовж усього життя, виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства [2]. Правове профільне навчання учнів 10–11-х класів нашого закладу спрямоване на набуття старшокласниками навичок самостійної науково-практичної, дослідницько-пошукової діяльності, розвиток їхніх інтелектуальних, психічних, творчих, моральних, соціальних якостей, прагнення до саморозвитку та самоосвіти.

Метою правового профілю Запорізького колегіуму «Мала гуманітарна академія» є: формування в учнів розуміння права як відкритої системи, що базується на розумінні цілісності суспільства і держави,

законів і повсякденного життя; розвиток правової і громадянської компетентності, відповідних ціннісних орієнтирів, умінь та навичок учнів. Викладання предметів правового профілю розглядається не лише як предметно-академічне навчання, а й як значне розширення освітнього та педагогічного середовища. Це дає змогу учневі засвоїти певний обсяг правових знань, розвинути правові здібності, розкрити і реалізувати власні таланти та бажання. За роки експерименту було розширено можливості викладання правового профілю на основі напрямів: викладання предметно орієнтованих курсів допрофільної підготовки та факультативних курсів; робота з обдарованими учнями та підготовка їх до участі у різноманітних правознавчих конкурсах; організація науково-дослідницької та пошукової діяльності учнів з правознавства; організація навчальної практики для учнів профілю; створення навчально-методичного комплексу викладання правознавства на профільному рівні; співпраця з Інститутом права ім. В.Сташиса Класичного приватного університету.

Важливою умовою успіху профільного навчання є допрофільна підготовка, адже це – дві складові одного процесу: самовизначення особистості у виборі напрямку освіти й професійної діяльності. Основна мета допрофільної підготовки – формування у дітей готовності до свідомого вибору подальшого профілю навчання. Задля ознайомлення учнів із предметом правознавство та його можливостями щодо підготовки до вивчення нового предмета для учнів 8-х класів розроблено і впроваджено предметно

орієнтований курс допрофільної підготовки «Вступ до правознавства».

Для учнів 9-х класів актуальним є питання вибору профілю та продовження навчання у 10–11-х класів. Для полегшення цього питання розроблено та впроваджено програму факультативного курсу з правознавства для учнів 9-х класів. Метою цього факультативного курсу є забезпечення умов для формування елементів правової культури, правових орієнтирів та правомірної поведінки учнів, підготовка їх до навчання на правовому профілі. Впровадження цього курсу дає змогу розв'язати питання формування контингенту правового профілю у 10-му класі, адже під час факультативного навчання учні майже стовідсотково обирають цей профіль.

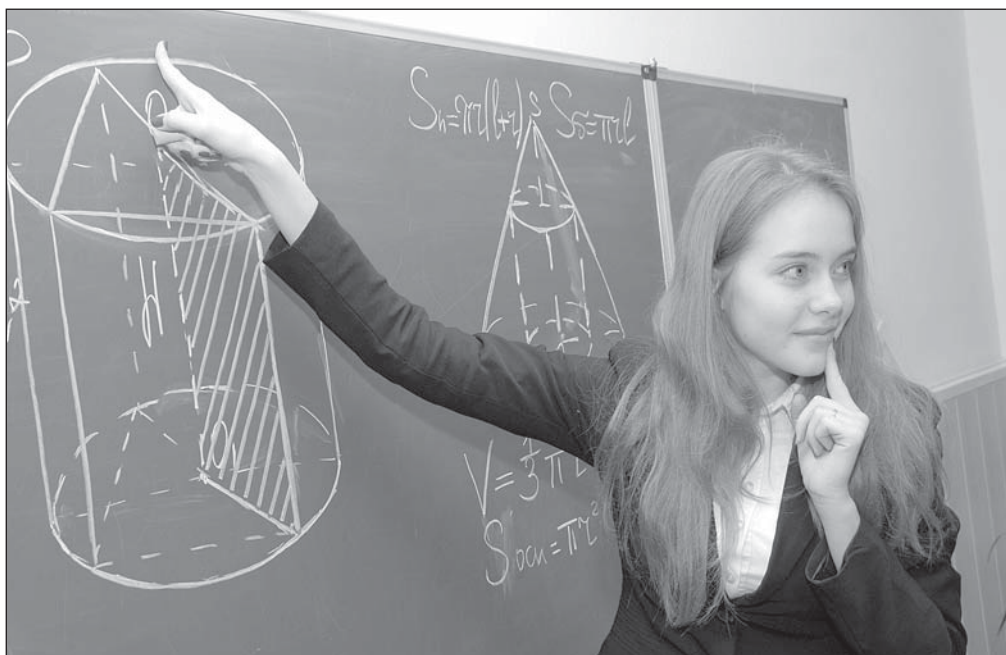
Упровадження правового профілю та розширення правового освітнього середовища, викладання правознавства за новою програмою у 10–11-х класах, поглиблене вивчення тем порівняно з рівнем програми за стандартом потребують від учителя створення навчально-методичного комплексу для забезпечення високого рівня підготовки учнів до навчання на юридичному факультеті. З цієї метою було здійснено:

- вдосконалено підходи до проведення практичних робіт, що пропонуються для учнів правового профілю;
- розроблено усні термінологічні диктанти;
- створено творчі роботи;
- складено комплекс перевірних робіт;
- підготовлено презентації навчального матеріалу з кожної теми;
- дібрано відеофільми та навчальні фільми до кожної теми [3].

В умовах відкритої системи освіти людина, яка навчається, не лише набуває певних знань, а й відчуває потребу в постійному їх оновленні,

творчому підході до знань. Отже, особливою актуальністю відзначається робота вчителя щодо формування навичок в учнів з пошукової, науково-дослідницької діяльності, активізації творчого мислення, формування прагнення до самореалізації та самовдосконалення. Система роботи щодо організації науково-дослідницької діяльності учнів з правознавства сприяє саме вирішенню таких завдань. У школі стало традицією проведення засідань філософсько-правознавчої секції шкільної науково-практичної конференції. До участі в цій секції готуються і представляють результати своєї дослідницької роботи не лише учні 10–11-х класів правового профілю, а й учителі правознавства. Учні школи демонструють підвищення інтересу до правових знань та зацікавленість щодо подальшої участі у дослідницькій діяльності. Щороку за результатами шкільної конференції найкращі дослідницькі роботи учнів правового профілю заслуховуються на Міжнародній студентській конференції «Наука і вища освіта», що проводиться на базі Класичного приватного університету.

Розглядаючи освіту як відкритий, творчий процес, що охоплює різні складові (передача знань, умінь, навичок, формування ставлення людини до світу, самовираження, соціальна творчість), утверджується розуміння цілісності навчання і виховання у Школі відкритої освіти. У цілому вони відображають перспективну систему освіти, що дає змогу людині зрозуміти саму себе і навколишнє середовище та сприяє виконанню її соціальної ролі в житті суспільства. Значущим аспектом соціально-активної особистості є її висока правова культура. Здатність людини розуміти правила співжиття та вимоги законів і відповідно до них діяти формується у сім'ї, школі під впливом спеціальних виховних заходів, спілкування з іншими людьми, участі у різних видах діяльності.

Провідна роль у цьому напрямі діяльності правового профілю в школі відводиться особистості вчителя правознавства та його соціальної активності, адже позитивного життєвого досвіду учні набувають через позакласні заходи з правознавства, спілкування з представниками різноманітних юридичних професій. Система такої роботи охоплює: щорічні декади правових знань, рольові та ділові ігри з правознавства для старшокласників, зустрічі-спілкування з випускниками школи – студентами юридичних факультетів, роботу шкільної юридичної консультації на базі правознавчого профілю 11-го класу, засідання дискусійного клубу старшокласників, лекції-презентації з актуальних питань правового сьогодення для учнів школи.

Роль сучасного вчителя змінилася: сьогодні він не єдине джерело інформації для своїх учнів. Школярі здобувають різноманітну інформацію з підручників, посібників, ЗМІ і, насамперед, Інтернету. Діяльність учителя полягає в тому, щоб навчити правильно працювати з цією інформацією – виділяти основне, застосовувати набуті знання в конкретних життєвих ситуаціях. Такі можливості вчителя – використовувати спеціалізовані технології і засоби навчання – у нашій школі реалізуються через організацію та проведення шкільної навчальної практики. Щороку учні 10-х класів правового профілю мають змогу проходити таку практику, метою якої є повторити та закріпити основні знання з правознавства, розвивати правову і громадянську компетентність, ціннісні орієнтири і правові навички, сприяти вибору юридичної спеціальності та подальшого навчання на юридичному факультеті у вищих навчальних закладах України. Курс навчальної практики з правознавства розрахований на 50 годин, з них 30 годин відведено на практику в формі різноманітних правових ігор із використанням інтерактивних методів навчання та практичний курс у кількості 20 годин. Практичний курс охоплює екскурсійну програму до правоохоронних органів, суду, органів юстиції, зустріч із викладачами та студентами КПУ.

Особливості діяльності колегіуму «Мала гуманітарна академія» як Школи відкритої освіти полягає в тому, щоб унаслідок постійного і швидкого оновлення знань у сучасному суспільстві формувати потребу особистості в неперервному самостійному оволодінні ними, самостійний і творчий підхід до знань протягом всього активного життя людини. Термін «освіта протягом усього життя» запроваджено в 1960-х роках і використовується на міжнародних семінарах таких міжурядових організацій, як ЮНЕСКО та Рада Європи. Неперервна освіта – достатньо нове явище для України, хоча на Заході за цією системою вже багато десятиріч працює більшість університетів. Неперервність освіти в старшій школі – це насамперед наступність загальноосвітньої та вищої професійної освіти.

Неперервність правової освіти в колегіумі забезпечується співпрацею його вчителів із Інститутом права ім. В.Сташиса Класичного приватного

університету, а значна частина наших випускників продовжує навчання в університеті. Співпраця охоплює такі форми роботи, як семінари для вчителів правознавства, зустрічі учнів і вчителів із викладачами та студентами інституту, відвідування учнями правознавчого профілю практичних занять та засідань юридичної консультації, профільних лабораторій інституту та практичних занять, участь учнів у традиційних заходах, що проводяться на базі згаданого інституту, зокрема спеціалізованих екскурсій та Днях відкритих дверей інституту.

Для педагогів нашої школи вже стало звичним поняття «освіта упродовж життя». Сучасна школа вимагає, щоб учитель був винахідником, дослідником, новатором, творчою особистістю. Такі можливості постійного навчання вчитель сьогодні отримує шляхом навчання у магістратурі Класичного приватного університету, участі у «круглих столах» для обговорення сучасних проблем юридичної науки, через навчання на семінарах КПУ з проблем правового тлумачення сучасного українського законодавства.

Школа відкритої освіти прагне створити відкрите навчальне середовище не лише для всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, а й розширити потенційний освітній простір для територіальної громади, соціального, культурного, освітнього розвитку найближчого навколишнього середовища – учнів шкіл району, а також соціокультурного самовизначення учня в сучасному світі. Неперервна освіта й освіта для місцевої громади – це елемент демократизації відносин у суспільстві [4]. Організація освіти й дозвілля місцевої громади може вирішити декілька актуальних завдань: сприяти взаєморозумінню у громаді, надати можливість членам спільноти ознайомитися з новими людьми, збільшити кількість партнерів школи за рахунок членів співтовариства, громадських організацій, залучаючи їх до ознайомлення зі своїми знаннями й талантами, надати молоді нові, конструктивні й цікаві способи організації дозвілля, навчити учнів краще розуміти своїх батьків. Актуальними у питаннях взаємодії Школи відкритої освіти і громади є різноманітні районні акції з правової тематики, в яких беруть участь учні шкіл і батьки, представники правоохоронних органів. У таких акціях учні набувають досвіду спілкування з однолітками, працівниками різних організацій, вирішення нагальних проблем району можливостями своєї територіальної громади.

Перехід до моделі Школи відкритої освіти актуалізує проблеми пошуку адекватних методів і технологій взаємодії з батьківською громадою, перехід від авторитарного управління, наставницького підпорядкування і примусової співпраці до взаєморозуміння, взаємодопомоги, партнерства, спільного вирішення з батьками багатьох шкільних проблем. Цьому сприяє Програма «Школа і сім'я», яка багато років реалізується в нашій школі. У її межах щороку плануються і проводяться правове всезагальне

Відгуки випускників–2014

Школа для мене – це світ знань і відкриттів, це перший і останній дзвоник, це дистанція довжиною в 11 років.

Спасибі школі за те, що навчила нас долати труднощі і не зупинятися на досягнутому.

У нас чудові вчителі! Вони навчали нас не лише працювати з формулами, перекладати тексти, вирішувати юридичні завдання. Завдяки Вам ми осягнули найважливішу науку – бути ЛЮДЬМИ. Спасибі Вам за наші успіхи, без Вашої допомоги і підтримки було б складно в цьому житті.

Ірина ЦИБ

навчання для батьків, зустрічі вчителя правознавства з батьками, консультації. Особливим попитом користуються спільні правові ігри для учнів правознавчого профілю та їхніх батьків.

Отже, відкрита правова освіта є чинником випереджального розвитку суспільства – сприяє становленню учня як особистості, відкритої до знань та світу [5]. Відкритий освітній простір, створений у нашій школі, сприяє демократизації відносин між учасниками навчально-виховного процесу, членами громади, школою та громадськими організаціями, а також допомагає гармонійному, збалансованому розвитку всебічно розвиненої соціально адаптованої особистості учня.

Література

1. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні* / В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, В.Г. Кремень та ін.; за заг. ред. В.Г. Кременя; НАПН України. – К.: Пед. думка, 2011. – 301 с.
2. *Концепція профільного навчання в старшій школі* [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/

3. *Синьогіна О.В.* Особливості та перспективи впровадження правового профілю / О.В. Синьогіна // Профільна школа – шлях до свідомого вибору професії: із досвіду роботи Запорізького колежіуму «Мала гуманітарна академія». – Київ; Чернівці: Букрек, 2015. – С. 310.
4. *Громадсько-активні школи в Україні: кроки до дій: Посібник зі створення та управління громадсько-активною школою.* – Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – К., 2005. – 162 с.
5. *Висоцька О.Є.* Відкрита освіта як чинник випереджального розвитку суспільства / О.Є. Висоцька [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.virtkafedra.ucoz.ua>

Анотації

Ольга СИНЬОГІНА Шкільна правова освіта як складова відкритого освітнього простору

У статті обґрунтовано актуальність шкільної правової освіти у формуванні відкритого освітнього простору загальноосвітнього навчального закладу. Репрезентовано досвід упровадження правового профілю у старшій школі, взаємодія з вищим навчальним закладом, напрями та шляхи взаємодії навчального закладу і місцевої спільноти.

Ключові слова: відкритий освітній простір, правовий профіль, розвиток правової і громадянської компетенції, соціально активна особистість.

Ольга СИНЄГІНА Школьное правовое образование как составляющая открытого образовательного пространства

В статье обоснована актуальность школьного правового образования в формировании открытого образовательного пространства общеобразовательного учебного заведения. Представлен опыт внедрения правового профиля в старшей школе, взаимодействие с высшим учебным заведением, направления и пути сотрудничества учебного заведения и территориального сообщества.

Ключевые слова: открытое образовательное пространство, правовой профиль, развитие правовой и гражданской компетенции, социально активная личность.

Olga SYNYOGINA School law education as a part of open educational space

The urgency of using school law education for developing open educational space at secondary school is grounded in the article. The experience of implementation of law profile at high school, cooperation with high educational establishments, the ways and forms of cooperation between educational institution and local community is presented in the article.

Keywords: open education space, law profile, development of legal and civil competence, socially active personality.